

Lengte- en oppervlaktematen in Rosmeer (1763).

Attesteren datter noyt andere maete in onse jurisdictie gebruyckt is geweest als den voet van Sint Lambert.

Op 25 oktober 1763 kwam de schepenbank van Rosmeer bijeen in een bijzondere vergadering, buiten haar veertiendaagse vergaderagenda. Op de agenda stond de behandeling van een bevelschrift dat de deken en het kapittel van de Luikse kathedraal op 18 augustus opgesteld hadden, en dat op 11 oktober van dat jaar aan de schepenbank van Rosmeer bezorgd was.

De deken en het kapittel van de Sint-Lambertuskathedraal namen in het prinsbisdom Luik, in de periode tussen het overlijden van een bisschop en de verkiezing en de installatie van zijn opvolger, de bestuurlijke bevoegdheden van de bisschop over. Zo ging het ook tussen 27 januari 1763, de dag van het overlijden van bisschop Jan-Theodoor van Beieren¹, en 8 april 1764, de dag waarop zijn opvolger Charles d'Oultremont bezit nam van de bisschopsstoel².

Het bevelschrift van het kapittel betrof een vraag om inlichtingen over de lengte- en oppervlaktematen die in Rosmeer gebruikt werden. Zoals geweten, werden in het Ancien Régime in verschillende dorpen verschillende maten gebruikt, die overigens heden nog niet helemaal in onbruik geraakt zijn. Om gegevens over de oppervlakte van goederen in verschillende dorpen te kunnen vergelijken, was het noodzakelijk om over exacte gegevens over de gebruikte maten te beschikken. Zeker voor een organisatie als het kathedraalkapittel, die zowat overal in het prinsbisdom goederen bezat, waarvan de oppervlakte in plaatselijke maat was uitgedrukt, was het van belang om een betrouwbaar overzicht te krijgen van de maten die in elk dorp gebruikt werden.

Het antwoord van de schepenen is bewaard in het rolregister voor de jaren 1761-1778³, en wordt in bijlage bij dit artikel afgedrukt. De schepenen van Rosmeer verklaarden dat de standaardmaat in hun jurisdictie de *voet van Sint-Lambertus* was. Uit omrekeningstabellen uit de Franse Tijd weten wij dat de *voet van Sint-Lambertus* 0,291796 meter mat⁴.

De voet werd in Rosmeer opgesplitst in tien duimen, van 2,91796 centimeter. Zestien voeten maakten één *lopende roede*, die dus 4,668736 meter lang was.

De oppervlaktematen werden van dezelfde *voet* afgeleid. Hier was de *kleine vierkante roede* de basiseenheid. Zij kwam overeen met de oppervlakte van een vierkant van zestien op

---

¹ Jan-Theodoor van Beieren was bisschop van Luik van 1744 tot aan zijn overlijden in 1763.

² De kanunniken van het kathedraalkapittel kozen op 20 april 1763 Charles d'Oultremont tot hun nieuwe bisschop. Zijn tegenkandidaat, Clement van Saksen, diende echter in Rome een klacht in tegen de verkiezing, die volgens hem onregelmatig verlopen was. Hoewel in Rome al op 20 december 1763 was vastgesteld dat de verkiezing van Charles d'Oultremont in alle opzichten geldig verlopen was, duurde het nog tot 8 april 1764 voor alle moeilijkheden van de baan waren en d'Oultremont als bisschop geïnstalleerd kon worden. Charles d'Oultremont overleed op 22 oktober 1771.

³ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Rosmeer*, nr. 10.

⁴ *Tableaux de comparaison des anciennes mesures du département de la Meuse-inférieure, avec les nouvelles*, Maastricht, 1807, p. 13.

zestien voeten of, zoals de schepenen het uitdrukten, 256 vierkantige voeten. Omgerekend naar het metriek stelsel, kwam de *kleine vierkante roede* overeen met 21,797095 vierkante meters. In de praktijk werd de *kleine roede* weinig gebruikt. Er werd meer met *grote roeden* gewerkt, die in de teksten uit de zeventiende en achttiende eeuw dikwijls kortweg *roede* genoemd werd. Een *grote roede* kwam overeen met twintig *kleine roeden*, of 435,9419 vierkante meters. De grootste oppervlaktemaat was het *bunder*, dat twintig *grote roeden* groot was, of 8718,838 vierkante meters, of nog: 0,8718838 hectare.

De schepenbank sloot haar verslag over de verhouding van duimen, voeten, roeden en bunders in Rosmeer fijntjes af met de opmerking dat zij de *Geheime Raad*, de centrale Luikse regeringsraad, over deze zaak al op 10 augustus 1757 een verslag had bezorgd. Impliciet betekende dat, als de Luikse regering haar archief wat beter op orde zou houden, zij bij de plaatselijke organisaties niet zo dikwijls dezelfde informatie hoefde op te vragen. Als terechtwijzing aan de centrale Luikse administratie kon dat tellen.

Bijlage: Attestatie van de schepenen van Rosmeer, 25 oktober 1763: Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Rosmeer*, nr. 10, p. 60-61.

Extraordinaire den 25 8bris 1763.

Wij scholtus ende schepenen der justitie Rosmer graefschap Loon, in onse gewoonelycke justitie plaetse aldaer specialyck vergaedert synde involgens ordonnantie van den seer eerweerden heer deken ende het doorluchtig capittel der cathedrale kercke van Luyck sede vacante, liggende in dato den 18 augusti 1763, ende aen ons geinsinueert den 11 8bris daer aen volgende, waer bij aen ons geordonneert was van te geven onse attestatie ende recordium over die maete die gebruyckt wort in onse respectieve jurisdictie in het meten der landen ende velden, recorderen ende attesteren datter noyt ten dien eynde andere maete in onse voorgenoemde jurisdictie gebruyckt is geweest als den voet van Sint Lambert, ende dat desen voet is bestaende in thien duymen, ende datter sestien voeten gebruyckt worden tot eene loopende roede, ende vervolgens datter sijn twee hondert ses en vijftigh voeten in eene cleyne vierkantige roede, boven dien verclaeren ende attesteren datter twintigh cleijne roeden moeten sijn voor eene groote roede, ende twintigh groot roeden voor een bonder, declarerende noyt anders gesien ofte gehoord te hebben datter andere maete alhier in onse jurisdictie soude gebruyckt syn geweest, alles relatieff tot onse voorige gegevene declaratie ende attestatie, liggende in dato den 10 augusti 1757, ende opgesonden naer de secretarie van den geheymen raedt van wylen synen alder doorluchtighste Eminentie onsen genaedigen Bisschop ende Prince van Luyck van hooghsaliger Memorie, aldus gedeclareert, geattesteert ende gerecordeert in onse gewoonelycke vergaderplaetse binnen Rosmer. Dato ut supra.

Rombout Nijssen (Rijksarchief Hasselt)